

Handläggare: Jan Lind
Staben
Tel: 508 264 71
s.jan.lind@gfk.stockholm.se

2004-08-16

Dnr 04-930-2514:1

Till
Gatu- och fastighetsnämnden

**Förslag till utformning av investeringsstöd för inrättande av
källsorteringsutrymmen i flerbostadshus
Remiss av departementspromemorian M2004/2140/KnB**

FÖRSLAG TILL BESLUT

Gatu- och fastighetsnämnden besvarar kommunstyrelsens remiss av miljödepartementets promemoria med gatu- och fastighetskontorets tjänsteutlåtande.

Olle Zetterberg

Lennart Gustafsson

Jan Lind

SAMMANFATTNING

Gatu- och fastighetsnämndens remisstid går ut 2004-09-07.

I miljödepartementets nu remitterade promemoria föreslås ett tillfälligt investeringsstöd för inrättande av källsorteringsutrymmen i flerbostadshus inför att det, enligt direktiven till PBL-utredningen, eventuellt kommer att ställas krav på att sådana utrymmen inrättas.

Stödet föreslås bli 30 % av fastighetsägarens utgifter för införandet av källsorteringsutrymmet, dock högst 100.000 kr per källsorteringsutrymme.

Gatu- och fastighetskontoret ser mycket positivt på att statsmakterna äntligen tagit fasta på Stockholms förslag att stimulera en fastighetsvis

källsortering via statsbudgeten och åtminstone i vissa avseenden skärpa lagkraven beträffande källsorteringens standard.

Vi anser dock att i första hand bör producenternas ansvar för både insamlingsanordningarna och hämtningen av källsorteringsmaterialet förtydligas vare sig det är fråga om insamling på offentlig plats eller från fastigheter.

För det fall ansvaret för insamlingsanordningarna i mer eller mindre hög grad läggs på fastighetsägarna, som nu alltså utreds av PBL-utredningen, är det rimligt att fastighetsägarna tillerkänns skälig ersättning för detta.

Frågan är dock hur stor draghjälp som det nu föreslagna tillfälliga investeringsstödet, som redan kritiserats från fastighetsägarhåll, kan komma att ge i stadens strävan att åstadkomma fastighetsvisa lösningar. Kanske måste stödet göras mer generöst.

Då emellertid gatu- och fastighetsnämnden inte längre har något ansvar för dessa frågor synes dessa bedömningar i första hand ankomma på renhållningsnämnden att göra.

REMISSEN

Miljödepartementet har med skrivelse 2004-07-02 remitterat promemorian till 85 instanser, bl a Stockholms stad, för synpunkter senast 2004-10-02. I de delar som rör promemorians förslag till lagtext ska remissvar vara inkomna senast 2004-08-17.

Inom staden har remiss skett till, förutom gatu- och fastighetsnämnden, renhållningsnämnden, stadsbyggnadsnämnden, stadsdelsnämnderna för Norrmalm, Kungsholmen och Hässelby-Vällingby, AB Familjebostäder, AB Stockholms hem, AB Svenska Bostäder och stadsledningskontoret för yttrande senast 2004-09-07.

BAKGRUND

Gatu- och fastighetskontoret har i tidigare sammanhang då källsorteringen diskuterats framhållit att bostäderna i Stockholm till nästan 90 % ligger i flerbostadshus i relativt högt exploaterade områden. Lägenheterna är inte anpassade till källsortering annat än undantagsvis. Många är små. Sammantaget innebär detta att stockholmarna har stort behov av att under lång tid framöver kunna lämna ifrån sig sina sorterade fraktioner ofta, kanske dagligdags. Detta stora behov i relation till den relativt låga servicegrad för källsorteringen som materialbolagen erbjuder stockholmarna, kan befaras leda till att många tvingas avstå från källsortering och i stället fortsätter att kasta mycket av det sorteringsbara materialet tillsammans med det "vanliga" hushållsavfallet.

Kontoret har därför upprepade gånger under årens lopp anmärkt på att det inte ställs några som helst lagkrav på vilken servicenivå som de producenter som är ansvariga för källsorteringen, ska erbjuda medborgarna. Det vore enligt vad vi tidigare framhållit en fördel med tydligare och lagreglerade servicekrav riktade mot både producenter och fastighetsägare, t ex om fastighetsvis hämtning och dessa lösningars utformning och tillgänglighet och erforderliga kommunala styrmedel i sammanhanget, om källsorteringen ska kunna fås att fungera lika smidigt, användarvänligt och effektivt som den traditionella hushållsavfallsverksamheten.

I sammanhanget kan nämnas att regeringen 2003-12-18 beslutat om tilläggsdirektiv för PBL-kommittén. I direktivet står det att möjligheten att ställa krav på fastighetsägare att inrätta utrymmen för källsortering i eller i anslutning till nuvarande byggnader ska utredas. Kommittén ska redovisa uppdraget senast 2004-12-31.

Vi ser också sedan länge gärna att lagreglerade "piskor" gentemot producenter och fastighetsägare, kompletteras med "ekologiska morötter". Redan vid granskningen av deponiskatteutredningens slutbetänkande i utlåtande 1996-11-14 föreslog vi införande av någon form av statligt stöd till fastighetsägare som uppför källsorteringsanläggningar på kvartersmark. Stödet borde enligt vår mening villkoras av att anläggningen uppfyller kommunens krav på samordning, gångavstånd mm. Detta förslag togs upp av kommunstyrelsen i yttrandet till regeringen 1997-02-05.

Kontoret och gatu- och fastighetsnämnden upprepade förslaget i samband med yttrandet i januari 2004 över Boverkets rapport Bättre koll på underhåll.

I regeringens vårbudget, som presenterades i april 2004, aviserades så att en särskild skattestimulans för källsortering i flerbostadshus ska införas fr o m januari 2005 och 18 månader framåt.

PROMEMORIAN

I miljödepartementets nu remitterade promemoria lämnas förslag till utformning av den i vårbudgeten aviserade stimulansen.

Stimulansen föreslås ges formen av ett tillfälligt investeringsstöd för inrättande av källsorteringsutrymmen i flerbostadshus inför att det, enligt direktiven till PBL-utredningen, eventuellt kommer att ställas krav på att sådana utrymmen inrättas.

Förslaget sammanfattas enligt följande.

- ? Ett nytt investeringsstöd införs till fastighetsägare i syfte att stimulera till inrättande av källsorteringsutrymmen i flerbostadshus.
- ? Stödet skall främja källsortering i ett flertal fraktioner.
- ? Som krav för att stöd skall beviljas ställs följande villkor,

- att servicenivån för de boende förbättras avseende möjligheten att lämna källsorterat avfall,
  - att hushållen ges möjlighet till fastighetsnära källsortering av minst förpackningar, returpapper, hushållsbatterier, elektriskt och elektroniskt avfall samt övrigt farligt avfall, och
  - att det stödberättigade projektet genomförs under perioden den 1 januari 2005 till den 30 juni 2006.
- ? Stödet utgår med 30 % av fastighetsägarens utgifter för införandet av källsorteringsutrymmet.
  - ? Maximalt kan 100.000 kr per källsorteringsutrymme beviljas i stöd.
  - ? Stöd utgår för utgifter för arbetskostnader och material.
  - ? Innan ett projekt påbörjats skall ansökan om stöd lämnas till och prövas av länsstyrelsen i det län där den aktuella fastigheten är belägen.
  - ? Länsstyrelsens beslut kan överklagas till Boverket, som är sista instans.
  - ? Stödet utbetalas genom en kreditering på fastighetsägarens skattekonto.

Förslagen skall anmälas till EG-kommissionen enligt EG-fördragets regler om statsstöd.

GATU- OCH FASTIGHETSKONTORETS SYNPUNKTER

Stadens och gatu- och fastighetskontorets ambition är sedan länge att allt fastighetsgenererat avfall och de likaså fastighetsgenererade källsorteringsfraktionerna ska samlas in på och hämtas från kvartermark på sätt som varit gängse under mycket lång tid. Den återgång till äldre tiders användning av den offentliga miljön som upplag för avfall som kan sägas ha skett i bl a Stockholm efter att producentansvaret infördes av statsmakterna, bör enligt vår mening endast ses som temporär i avvaktan på att erforderliga förutsättningar ånyo tillskapas för fastighetsvisa lösningar.

Vi ser mycket positivt på att statsmakterna äntligen tagit fasta på Stockholms förslag att stimulera en fastighetsvis källsortering via statsbudgeten och åtminstone i vissa avseenden skärpa lagkraven beträffande källsorteringens standard.

Gatu- och fastighetsnämnden är sedan några år inte längre ansvarig för den lagfästa kommunala fastighetsrenhållningen, dvs omhändertagande av hushållsavfall mm. Nämnden har inte heller något formellt ansvar för frågor som rör producentansvaret.

Numera har Renhållningsnämnden ansvaret för stadens avfallshantering. Till nämndens uppgift hör bl a att samordna stadens agerande för avfall som omfattas av producentansvaret.

Vi har mot den bakgrunden ingen anledning att i detalj bedöma utformningen av det föreslagna tillfälliga investeringsstödet för inrättande av källsorteringsutrymmen i flerbostadshus. För övrigt torde stadens

bostadsbolag vara bättre skickade att analysera huruvida stödets utformning och nivå är lämplig och tillräckligt attraktiv för att ge avsedd stimulansverkan. De privata fastighetsägarnas inställning torde dock vara av större intresse eftersom de har byggt ut den fastighetsvisa insamlingen av producentansvarsmaterial i långt mindre grad än de kommunala bostadsbolagen i Stockholm. Redan har hörts kritik från Fastighetsägarna mot den föreslagna statliga källsorteringsstimulansen. Fastighetsägarna Sverige, som stödjer utvecklingen mot en bättre och bekvämare fastighetsnära insamling av sorterat avfall, är trots detta emot det nu föreslagna investeringsstödet. De menar att alla kostnader förknippade med återvinning av förpackningar ska påverka priset i butiken så att konsumenttrycket leder till utveckling av effektivare förpackningsmaterial. Investeringsstödet förstärker enligt deras uppfattning redan stora missförhållanden som finns inom producentansvaret. Att nu investera i omfattande utrymmen för källsorterat avfall sägs riskera att befästa ett dåligt system med mycket avfall och stor miljöpåverkan. Risken anses öka om de dessutom bekostas av skattemedel eller hyror.

Vi har förståelse för dessa fastighetsägarsynpunkter. Även vi anser det naturligt att i första hand producenternas ansvar för både insamlingsanordningarna och hämtningen av källsorteringsmaterialet förtydligas vare sig det är fråga om insamling på offentlig plats eller från fastigheter. Konsumenterna betalar redan för insamlingen via förpackningsavgifter.

Det kan nämnas att det nyligen införts hårdare krav på producenterna av förpackningar och tidningspapper att se till att servicen blir bättre. Regeringen har således nyligen beslutat om en rad förordningsändringar till följd av propositionen Ett samhälle med giftfria och resurssnåla kretslopp.

Från och med 2005-01-01 gäller (SFS 2004:557 och 558) bl a att dessa producenter ska se till att det finns ett lämpligt insamlingssystem för förpackningar och returpapper. Ett insamlingssystem ska anses som lämpligt om det är lättillgängligt, underlättar för den som innehar förpackningsavfall eller returpapper att lämna ifrån sig detta och i övrigt ger god service åt dem som skall lämna avfall/papper till systemet. Vid bedömningen av om insamlingssystemet är att anse som lämpligt ska särskilt beaktas vad som vid ett obligatoriskt samråd med kommunen framkommit om förhållandena i kommunen.

Samrådet ska syfta till att med hänsyn till de lokala förhållandena i kommunen samordna producentens ansvar med kommunens renhållningsskyldighet. I samrådet ska diskuteras hur kommunen kan underlätta uppbyggnaden av insamlingssystemet, exempelvis genom att anvisa platser för insamling av förpackningsavfall/returpapper, och vilka åtgärder mot nedskräpning runt platserna för insamling som producenten avser att vidta eller som vidtas.

Det återstår nu att se vilken effekt som de nya reglerna, som alltså berör både producenter och kommunen, kommer att få i praktiken i Stockholm. I regeringens proposition sägs visserligen att producenternas

insamlingsssystem bör anpassas till de lokala förutsättningarna och företrädesvis genom fastighetsnära insamling där så är lämpligt. Men några strikta krav på producenterna att arrangera och bekosta fastighetsvis eller ens fastighetsnära insamling och hämtning har som framgått inte införts.

För det fall ansvaret för insamlingsanordningarna i mer eller mindre hög grad läggs på fastighetsägarna, som nu alltså utreds av PBL-utredningen, är det rimligt att fastighetsägarna tillerkänns skälig ersättning för detta.

Det nu föreslagna stödet syftar till att minska kostnaden för fastighetsägaren att iordningsställa källsorteringsutrymmen. Regeringen föreslår därför att stöd endast utgår till initiala utgifter såsom kostnader för material och arbetskostnad för iordningsställande av utrymmet. Det bör enligt förslaget inte beviljas stöd för fastighetsägares eventuella kostnader för insamlingskärl. Vilken typ av insamlingskärl som behövs i utrymmet anges till stor del vara upp till den som hämtar avfallet från fastigheten. Insamlingskärl sägs ofta hyras av fastighetsägaren från insamlingsentreprenören och är då en löpande kostnad.

Vi vill erinra om att en fastighetsägare inte bara kan behöva bygga om och iordningställa ett utrymme för källsortering. Fastighetsägaren kan även, vilket kan vara särskilt nödvändigt i innerstadsområden, för att överhuvudtaget kunna tillskapa ett utrymme få lov att ianspråkta redan utnyttjade lokaler. Fastighetsägaren kan i så fall drabbas av hyresbortfall, evakueringskostnader etc. Dessa kan i vissa fall antagligen vara minst lika ekonomiskt betungande som själva iordningsställandet. Vidare måste utrymmet skötas vilket inte heller brukar vara gratis. Sammantaget vill vi peka på att de ekonomiska konsekvenserna av att ålägga fastighetsägarna ett delansvar för källsorteringen bör belysas bättre innan ett sådant ansvar införs och den ekonomiska kompensationen utmejslas. Kanske måste stödet göras mer generöst.

Vi nöjer oss därutöver för vår del med påpekandet att den korta bidragstiden – januari 2005 till och med juni 2006 – och överhuvudtaget den omständigheten att stödet endast avses göras tillfälligt minskar chansen för att stödet blir framgångsrikt.

Till bilden hör att vissa av insamlingsförutsättningarna för de avfallsfraktioner som omfattas av producentansvaret i Stockholm regleras av ett i gatu- och fastighetskontorets regi träffat avtal mellan staden och de ansvariga producenternas materialbolag om återvinningsplatser på offentlig plats (utl 1996:297). Avtalet träffades utifrån nämndens roll som ägare och förvaltare av stadens offentliga platsmark. Avtalet gäller till och med år 2006.

Det sålunda avtalade insamlingssystemet avsåg att en basservicenivå med en offentlig insamlingsstation per 1 000 - 2 000 invånare för de delar av staden som inte täcks av en fastighetsvis insamling, skulle uppnås senast 1998-01-01. Orsaken till den låga servicegraden är bl a avsaknaden av lagkrav på vilken servicenivå som de producenter som är ansvariga för källsorteringen, ska erbjuda medborgarna. Vidare påverkades förhandlingsresultatet av materialbolagens bedömning av de ekonomiska

förutsättningarna för insamlingen och deras inriktning att i första hand söka (avgiftsfria) uppställningsplatser på offentlig plats - vilka är särskilt svåra att hitta i Stockholm - hellre än traditionella fastighetsvisa lösningar.

I samband med att avtalet löper ut år 2006, skulle staden i nya förhandlingar kunna eftersträva att de ansvariga producenterna i högre grad än hittills söker åstadkomma fastighetsvisa lösningar. För att en sådan förhandlingsinriktning ska bli framgångsrik torde, enligt vad vi framhållit i tidigare sammanhang, bl a krävas att producenterna blir skyldiga att tillhandahålla insamlingssystem med en tillräckligt hög servicenivå. Huruvida detta nu blir fallet återstår som nämnts att se.

Även samspelet med fastighetsägarna och deras ekonomiska förutsättningar har naturligtvis stor betydelse för tillkomsten av fastighetsvisa källsorteringssystem i Stockholm.

Från stadens sida skulle fastighetsvisa lösningar, utöver vid själva samrådsförfarandet med producenterna, kunna främjas om stadens nuvarande gratisupplåtelse på offentlig plats avgiftsbeläggs.

Då emellertid som nämnts gatu- och fastighetsnämnden inte längre har något ansvar för dessa frågor synes dessa bedömningar i första hand ankomma på renhållningsnämnden att göra.

SLUT